

- „Učenici ne znaju tačno kako se izgovaraju slova q, ç, gj, xh, sh itd. na albanskom i često imaju problema sa standardnim jezikom.“
- „Učenici imaju teškoća sa posebnim slovnim znacima u turskom. Sem toga, mnoge reči su im nepoznate jer im je rečnik oskudan.“
- „Problem je nesigurnost kod posebnih slova u našem jeziku, kao i kod izgovora nekih slova. Učenici to, naravno, nisu učili u redovnoj školi. To s decom moram veoma pažljivo da obradim i uvežbam, jer inače često ponavljaju pogrešan izgovor ili mešaju slova.“
- „Mali broj časova i zbog toga slab kontakt učenika sa standardnim jezikom otežava savlađivanje čitanja. Većina učenika kod kuće govori dijalekt i roditelji im ne pomažu u učenju standardnog jezika.“
- „U vezi sa čitanjem na prvom jeziku problem je to što učenici čitaju uglavnom samo u dopunskoj školi, a vrlo retko i kod kuće. Dodatnu teškoću predstavlja to što kod kuće govore dijalekt. Zbog toga im je teško da čitaju reči na standardnom jeziku, a ponekad ih i ne razumeju.“
- „Glavni problemi kod učenika proizlaze uglavnom iz činjenice da oni retko praktikuju čitanje. Moguće je navesti sledeće razloge za to:
  - a) i roditelji malo čitaju; deca ih skoro nikad ne vide kako čitaju;
  - b) deci se ne čitaju, ili se retko čitaju priče;
  - c) tokom poseta zemlji porekla praktikuje se pre svega govorni jezik.“
- „Deca su generalno slabo motivisana da čitaju. A još manje su motivisana da čitaju na maternjem jeziku, jer s time imaju još više teškoća.“

Kompetencija čitanja (kao i pisanja, a i mnoge tehnike i strategije učenja) nije vezana za neki određeni jezik. Ko nauči da čita na jednom jeziku, lako tu kompetenciju može preneti i na druge jezike. Iz tog razloga je ono što se nauči na nastavi maternjeg jezika u dopunskoj školi korisno i upotrebljivo i u nastavi redovne škole. Istovremeno bi bilo izuzetno poželjno da dopunska i redovna škola što tešnje kooperativno rade na izgradnji kompetencije čitanja, kao i na razvijanju uživanja u čitanju. I o tome su nastavnici govorili u našem upitniku:

- „Učenici koji na školskom jeziku čitaju dobro i tačno, postižu to bolje i na prvom jeziku. Kompetencija čitanja nije ograničena na jedan jezik.“
- „Čitanje je tehnika koja mora biti uvežbavana. Ko je savlada u jednom jeziku, moći će da je koristi i u sledećem. Sem toga, dete koje rado čita, čita rado na svim jezicima. (...) Važno je sa svim jezicima povezati i na svim jezicima isprobati čitanje kao takvo, a i ciljno i interpretativno čitanje. Nastavnicima i učenicima mora biti jasno da većinu strategija i tehnika čitanja mogu primeniti na sve jezike.“
- „Značajnu prednost bi donela tesna saradnja nastavnika dopunske i redovne nastave. Tako bi se zajedno moglo konkretno i efikasno raditi na potpori učenicima u oblasti čitanja.“

2. Ciljevi i struktura ovog priručnika

Čitanje i pisanje na prvom jeziku nisu, kao što je gore rečeno, bilo kakve sposobnosti kojih se čovek u migraciji lako može i odreći. Naprotiv, sposobnost učenika da pribave i obrade pisane informacije na svom prvom jeziku spada u najosnovnije preduslove za njihov kompletan bilingvalno-bilateralan razvoj. Sem toga, sigurno vladanje prvim jezikom podstiče i opismenjavanje na školskom jeziku imigracione zemlje. Tako ono postaje, kao kompetencija koja deluje izuzetno selektivno, osnova i za školski uspeh u redovnoj školi.

Cilj ovog priručnika je da pomogne nastavnicima u zahtevnom zadatku podsticanja i razvijanja želje za čitanjem na maternjem jeziku. Istovremeno, on ocrtava načine na koje nastavnici mogu podsticati poboljšanje različitih aspekata kompetencije čitanja – npr. tačno čitanje, razumevanje teksta, ili zadovoljstvo prilikom sastavljanja tekstova.

Priručnik u uvodnom delu daje uvid u važne zadatke i postulate savremene didaktike čitanja i govori o nekoliko aspekata koji su posebno važni u nastavi maternjeg jezika u dopunskoj školi. Drugi, praktični deo obuhvata 30 konkretnih predloga za vežbanje u oblastima poboljšanja čitanja, treniranja čitanja i književno-kulturnog obrazovanja. Pri tom je reč o predlozima koji su upućeni nastavnicima. Većinu njih je moguće sprovesti u nastavi bez dodatnog vremenskog opterećivanja, na tekstovima koji se ionako čitaju na časovima. Većina predloga je nezavisna od uzrasta učenika; uz sitna prilagođavanja moguće ih je vežbati sa svima. To je u skladu sa uslovima u kojima se odvija dopunska nastava maternjeg jezika, kojoj po pravilu prisustvuju učenici različitog uzrasta i školskog nivoa.